

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ:
Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. шваб. 143.322.
Адреса для телеграм:
«Діло», Львів.
Гол. Редактор приймає від
11—12 год. передполуднем
Рукописи не звертаються.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячної в краю 450 зол.
За границею:
В Америці 1 долар, Франції,
Голландії, Бельгії 20 фр. фр.,
Італії 750 ал., Німеччині 750 ал.,
Швейцарії 5 шв. фр., Чехо-
словацькій 30 ч. к., Румунії 150
лей, Болгарії 750 ал., Австрії
750 ал. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГолошень
ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІ-
СТРАЦІЇ
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА
20 сот.

3. лютого 1927 р. Великий Масковий Вечір з танцями

улаштує Літ.-Драм. Т-во „МУЗА“
у Львові в сядлах „Народнього Дому“.

Політика репресій.

Львів, 21. січня 1927.

Політика репресій — це репресіїм т біле відродженої Польщі. Є це єдиний аргумент і єдиний спосіб „розв'язки“ національного питання українського і білоруського. Відповідно на всі еманіпаційні змагання українців і білорусинів є репресії — і ніщо більше.

Вже не раз зупинялись ми над цими засобами „розв'язки“ національного питання в кривавій смуті між Сходом і Заходом; вже не раз вказували на вибухову силу національних рухів; вже не раз підносили ми кончесть позитивної розв'язки українського і білоруського питання в сучасній Польщі по лінії права нації. Перед двома місяцями довше зупинялись ми на присвячених цій безспірно актуальній справі статтях швейцарського органу („Zürcher Nachrichten“), що — представивши всі три відтинки перманентно воєнного фронту (білорусько-литовського, українського і бесарабського), — писав:

„З представлених загально відносин ми просторі, що простягається між Росією і Заходом, ясно, що в цій частині нашої землі великі національні групи, мільони й мільони людей стоять у відкритій боротьбі між собою, іншими словами, що тут маємо ту експлозійну матерію, яка кожної хвилини може загорітися і може бути доведена до стану вибуху. На основі аналізів відносин у різних областях треба сказати, що європейське громадянство тільки тоді знову може дійти до налагодження взаємин на господарській базі, коли передатим буде вирішена проблема мирного співжиття національностей і народів.“

Об'єктивний голос безстороннього обсерватора не находив ніколи і не находить ніякого відгомону в Польщі. Вирішення проблеми мирного співжиття національностей і народів відбувається в Польщі засобами нечуваних утисків і переслідувань. Коли в одну цілість зібрати всі прийоми, способи і засоби польської „національної політики“ (головно у відношенні до українців і білорусинів), то справді була б це страшна, кривава епопея знущань, переслідувань, заборон, арештувань, присудів і тюремних. В довгій смуті, що тягнеться від Литви і Латвії по Прут, а опісля переступаючи тепершню румунську границю — по Чорне Море, на протязі останніх вісьмох літ пригноблено все, що підходить під найбільш вираф'ювані засоби репресійної політики. Мінялись уряди в Польщі, замість крайніх реакціонерів приходили до голосу „революціонери“ і „санатори“, але режим не лише не мінявся, але тим більше загострювався, чим більше медово ліберальними фразами насичувало публичну опінію, чим завзятіше декларовано про такі високі речі, як „моральна санация“, „слухність“, „справедливість“ і т. і.

Після великанського і жорстокого процесу у Володимирі на Володині і підготовлюваного масового процесу в Луцьку, прийшла черга на Білорусь, де від кількох літ (від часу процесу тав. білоруської човстанчої організації) не було ма-

сової провокації і масових арештів. А пречинь польське репресійне регресивізм мобілі мусить бути у вічному руху. Воно не може зупинитися, мусить вічно крутитися, розторощуючи направо й наліво, бо інакше та пекельна машина втратила б свій зміст, своє призначення. А вона є єдиним винаходом відродженого до державного життя і принятого в сімю вольних народів польського народу.

Політична поліція розпочала від кількох днів переводити ліквідацію найсильнішої білоруської політичної організації — Білоруської Сел.-Роб. Громади. Заснована менш-більш перед роком Білор. Сел.-Роб. Громада розпочала організацію білоруських селянських мас на досить радикальній платформі. Під політичним оглядом, спираючись на принципи про самоозначення народів, видвинула вона з'єднання білоруських земель в одній незалежній білоруській республіці під владою селян і робітників. Одночасно політичну діяльність цієї організації пронизувало змагання до створення тісного соціалістичного союзу між європейськими народом ми. Союз селян і робітників у спільній боротьбі проти капіталістичного визиску і націоналістичного гніту, гасло селянсько-робітничого уряду, перехід великотоварної землі в селянське посідання без викупу, знесення осадництва, перекинення тягару податків на багаті класи, скорочення часу військової служби і перехід до народньої міліції, рідна мова в школі, адміністрації і суспільному житті, релігійна свобода — ось в загальному ті основні гасла, які стали товчком організації білоруських мас.

В короткому часі Громада скупчила в своїх рядах понад 60 тисяч членів, організованих в 1.600 партійних гуртках. Розбудова організації при допомозі численної преси, відозв, листочок, віч, зібрань, нарад і сходів скорим кроком поступала вперед. Однак цей справді американський організаційний розмах при масовому гуртуванні носив в собі й зародки теперішньої катастрофи. Нерозбірчивість у засобах боротьби не лише у відношенні до ворогів білоруського народу, але й білоруської демократичних партій („Сел. Союз“, христ. демократія о. Станкевича) створювала враження, що Громада своєю фрмою прикриває комуністично-інтернаціональний рух. Польські чинники, уряд і партії, що досі жирували на білоруській території („Визволені“, ППС і політична поліція), вхопились тих позорів, щоби репресіями розторощити організацію, нагнати страху населенню і з одного боку припинити всякі еманіпаційні змагання білоруської маси, а з другого повернути польським партіям утрачений терен.

З цією метою політична поліція вже вразу ввела провокаторів у масову організацію, пригрозивляючи „дані“ для її катастрофальної ліквідації. Після докладної підготовки приступлено до здійснення намченого плану. З прикметним польським дефансизмом розмахом приступлено до

масових репресій. Наслідуючи основні постанови конституції, арештовано чотирьох послів Білоруської Громади з головою посольського клубу Бр. Тарашкевичем на чолі (з цілого пос. клубу Біл. Громади остав на волі поки-що тільки єдиний пос. Юрій Соболевський, який недавно опустив вязничні мурі). Арештовано їх мнимо на гарячому вчинку (in illo tempore), запідозрених у праці в користь сусідньої держави, хоч одного посла арештовано на двірці (як сидів у поїзд), другого в його хаті і т. і. Одночасно ці арештування зв'язано з трусами у комуністичних партійних осередках у Варшаві, Познані і на Помор'ю, щоби таким чином підтвердити лучбу Білор. Громади з нелегальним у Польщі комуністичним рухом.

Пр.сова служба польських офіційних і неофіційних установ приспішено рознесла по всім усядам нову „сензацію“, обставляючи її найрізноморднішими видумками, як великі грошові засоби від Комінтерну, найдені в арештованих (коли тимчасом тільки в одного-одногого пос. Тарашкевича найдено 20 доларів), фінансування „переворотової акції“ білоруським банком (що вже виявилось звичайним наклепом, а управа банку заповіла виступ проти клеветників на судовій дорозі), списи платень агітаторів по 150 до 200 доларів місячно (коли тимчасом платні партійних інструкторів виносили по 65 зол. місячно) і т. і.

Арештовані посли сидять у тюрмі, міністр справедливости не розпоряджає ніякими позитивними інформаціями (що вказує на те, що їх треба буде дофабрикувати),

НА РАТИ
Одуж—Одіж—Сукно
поручає українська фірма
РЕГУЛЯТОР
Львів, Ринок ч. 43.
Ілюстрований і живих даром.

марш. Ратай не користує з прислугуючих йому конституційних прав у відношенні до факту арештування послів, бо має вічні „сумніви“, взагалі йде гра на проволоку, щоби використати час і створити основу під цей небуденний епізод в ланцюгу репресійної політики.

Густо розсіяні тюрми на Білорусі знову сховали в своїх сирих мурах три сотні свідомих білоруських діячів і народних робітників. Сумніваємося, чи широко пригноблена політика репресій сплинить змагання білоруського народу до національного і соціального визволення. Хба навпаки — прискорить розв'язку національного питання в Польщі, по лінії права нації, створюючи ореол мучеництва біля народних діячів і робітників. Весь народ знає, що вони несуть свій хрест за справу загальну, народну, за визволення білоруського народу. Одночасно й увесь світ довідається, якими „ліберальними“ засобами „розв'язує“ Польща національне питання, а це може тільки допомогти справі поневолених народів. Ще одна така „афера“ і опатентована в Польщі політика репресій діждеться свого остаточного і неминуемого банкрутства.

На Далекому Сході.

Китай як чинник світової політики.

(Від власного кореспондента.)

Берлін, 16. січня 1927.

Капітуляція Англії перед грядущим китайським націоналізмом, що зазначилася найяскравіше зняттям англійської хоругви в старій англійській концесії в Ганкаві (від 1858-го року) та офіційними переговорами нового англійського посла в Китаю з південно-китайським, кантонським правительством, звернула на ново-плъну увагу на події світового значіння, що відбуваються або підготовляються у Східній Азії над Великим Океаном, а зокрема в Китаю.

Щоб поінформувати наших читачів з положенням в цій країні, позволю собі передати тут короткими словами статтю доброго знавця китайських справ д-ра Ганса Цека, що появилася в останньому числі поважного берлінського журналу „Geopolitik“ за грудень м. р. Для пересічного європейця лежить Китай поза границями конкретного представлення. Про його існування знають загально, але тим фактом вичерпують здебільшого наше знання про кай, що займаючи 11 мільонів квадратних кілометрів простору й обіймаючи майже

450 мільонів людности, уявляє собою невичерпане джерело вивозу й не менше важкий терен для чужого ввозу й тому здавна давня притягав увагу чужих народів.

Китай аж до половини XIX-го століття жив своїм власним, відокремленим життям, відбиваючи всі спроби чужого посягання. Щойно в сорокових роках минулого століття вступив Китай в рямі світової політики, отворивши свої пристані, а зокрема Кантон, Шангаї і Гонгконг, для світової торгівлі та признавши спершу англійцям, а потім також американцям і французам колоніальні концесії.

Новим інтрузам здавалось, що маючи за собою оружну силу, зможуть легко опанувати весь цей богатий край та використати його для своїх цілей на зразок Індії, або інших колоній. Однак китайський народ, тисячі літ відорваний від чужого світа й прив'язаний до своїх традицій, не думав піддаватися завоювальним планам чужинців і не допустив до задуманого англійцями й японцями походу Китаю на окремі колоніальні області, видаючи часті свою

ненависть до усіх чужинців поважними розрухами й збройними виступами (напр. боксерський рух при кінці минулого століття).

Доля старої Америки, чи там Африки поминала жовтий Китай. Не вдалося також англійським спробам використати жовтих робітників для інтересів білого підприємця. Щойно американська колонізаційна метода стала підкопувати систематично консервативний будинок китайського світогляду й ослаблювати центральну владу поширюванням нових поступових клічів, робила чаді на більші успіхи та на використання ситуації в користь чужих державних інтересів. Заходами цієї американської методи владі дійсно зломити владу могутніх мандаринів і царської надворної камарилі, а вкінці й повалити царство й завести в краю, здавалося, європейські назверх форми правління й державної господарки.

Однак ця метода виявилася скінці непродуктивною. Хоч Китай по упадку царства опинився без проводу й попав у руки змагаючих до влади генералів, і хоч з другого боку європейські та американські ідеї завоювали собі право громадянства між новою генерацією, не аменшилися ані на крихту відпорність Китайців проти імперіалістичних і капіталістичних заходів чужинців. Навпаки, молода генерація, переймаючи від європейців, а особливо від американців, усі модерні ідеї та методи публічної та громадянської праці, використала їх тільки для скріплення власного відпору та до сильнішого розпропагандування власного народу. Кличі про владу народу, рівноправність усіх людей перед законом, конечність панування державної гадки над домаганнями одиниць, самовизначення народів і т. п. обернулися тепер своїм небезпечним вистрієм проти „білих“ учителів в Європі й Америці й поширилися між народом при допомозі модерної, справді американської пропаганди, а особливо при допомозі численної преси, проти якої нема змоги боротися.

Після війни, що не принесла китайцям сподіваних користей, в есею в арід захопився тією пропагандою за визволення краю з пут „білого дідька“. Коли перед війною тільки гуртки інтелігентів і купці темного народу старалися ставити опір чужинцям, тепер цей опір загальний і неборимий. Крім інтелігентів, що свідомо його підсилює, перейалося ним чимраз більше свідоме, добре організоване робітництво, що тепер також краще ситуоване (заробіток робітника в Китаю піднявся за останні 20—25 літ у п'ятнацять разів), а вкінці пристало до нього хоч менше свідоме і численне китайське купецтво.

Китайський купець, що вже перед війною зазімався з чужими для себе європейськими й американськими способами продукції й купецькими звичаями, скористав з ліквідації численних чужих, особливо європейських фірм і підприємств та навчився сам, цілком самостійно працювати й торгувати в широкім світі, без чужої допомоги. Тому купецтво має тепер зрозумілий інтерес не допустити до відновлення старих зліквідованих або закладання нових фірм і всіма силами піддержує всі заходи проти чужих товарів і імпортерів, не виключаючи навіть т. зв. „національно-буржуазних рухів“.

Чужинці програли вже справу й стали тепер рахуватися з Китаєм, як із суб'єктом. Це виявилось напр. в листопаді 1925 року під час пекінських мирних переговорів, що покінчилися признанням Китаєві митної автономії, якої від 1842-ого року ніхто не хотів признати. Таким чином Китай став окремим незалежним господарським тілом, в Європі втратив величезний терен збугу. Сьогодні стараються заінтересовані держави формувати революції рятувати для себе, що хто зможе од-

наче рішучо безуспішно, бо нема між ними одностунності. Росія й Японія хочуть свого, а Англія з зазвистю слідить за впливом Америки й не хотіла б здавати своїх позицій.

Найкращі вигляди має ще Японія, що в 1915-ому році використала воєнне замішання в Європі й забезпечила собі відомим 21 пунктом поважний політичний та господарчий вплив у Китаю. Після війни суперництво між Японією, Англією й Америкою прибрало було грізні форми, але вкінці прийшло до хвилевої згоди й до поділу сфер інтересів, причім Японія задержала північ, Англія південь, а Америка область Янгсекіану. На півночі Японія стрінулася з аспіраціями совітів, однак тут, не зважаючи на заходи англійців і американців, не дійшло до конфлікту, навпаки до заключення у

травні 1924-ого року приятного договору. Японія й Росія зреклися супроти Китаю агресивної політики, змагаючи на довшу мету до створення східно-азійського блоку народів, що загрожує безпосередньо життєвним інтересам англійців і може дати початок нового угруповування сил на Сході.

Китай, ця країна пів мільярда „жовтих малп“, стає вже поважною світовою дійсністю, з якою, як постійним чинником числяться вже в Японії й в Америці. І хоч навіно може думати про близький похід жовтих армій на Європу і створення другої держави Джінгіс Хана, то всеж таки тамити треба сьогодні важні слова: „Народи Європи, бережіть ваших найсвятіших скарбів!“

українізації (об'єднання української мови)“.

Обговорюючи при відкритті наради загальнонаціональну політику, ствердив він ще раз загально відомий факт:

„Ми маємо нині на гоути непа безумовний зріст чисто власницьких інтересів, приватної конкуренції тощо. Наша культура ще далеко не соціалістична... Старі візантійські змагання, а нових ще не утворено. Ми одержали в спадщину величезну культурну спадщину. Її пропелі повернення цієї спадщини на користь радянського будівництва, ми, безумовно, натхатимемося на воскресіння буржуазної ідеології, а вона як відомо, звязана нерозривно з націоналізмом“.

Виглосивши ще кілька відомих фраз на тему того, що більшовики намагаються опанувати творчий процес української культури для своїх пролетарських цілей, а тим самим не допустити до конфлікту між українським селом та зросійщенням містом, Затонський закінчив ось яким вимовним висновком.

„Ми повинні, не зачіпаючи інтересів руської національності, добитися того, щоб руське місто знало українську мову і могло керувати політичним та культурним розвитком українського села“.

Таким чином довідалися ми ще одної правди, що на Україні мають творити українську культуру не інше, але якраз московське місто.

„Рідна Школа“ — всенародня установа.

1.

Відгуки Загального З'їзду „Рідної Школи“. — Значіння дошкільного, шкільного й позашкільного виховання. — Ліквідація „українського питання“ в Польщі. — Шкільна справа перед усіма іншими!

У зв'язку з останнім Загальним З'їздом „Рідної Школи“ розвинулася в нашій пресі на теми З'їзду й виховання ширша як завжди, більше або менше спокійна, а подекуди навіть пристрасна дискусія. В її дебати чи то з дилетантської несамоодности чи то з партійних або інших мотивів деякі автори ставилися односторонньо до самого З'їзду і опісля на підставі невірних преміс робили такіж заключення, переплутуючи нерідко поняття також в основних справах самогож виховання. Отже моя стаття має на меті причинитися до висловлення тих справ. Хочу підійти до них зовсім об'єктивно, трактуючи справу виховання із загальнонаціонального становища та ставлячи її понад вузько особисті, класові чи партійні аспірації.

Якщо будемо дивитися на справу виховання з погляду найзагальнішого значіння того слова, то воно обіймає ціле життя людини. Бо ж людина виховується не тільки вдома і в школі, але й опісля у своїх професійних гуртах, різних товариствах, кооперативах, партійних організаціях і т. д. Все те школа життя.

Однак коли розглядатимемо поодинокі періоди життя людини, то найважливішим періодом у вихованні людини — це час передшкільний, а головним шкільний. Тоді дитина систематично набирає певних понять, а опісля в дальшому розвитку познакомлюється з минулим, з національними й загальнолюдськими надбаннями, отримує своє рідне, національне традиційне, душевне відчуття нерозривного зв'язу зі своєю нацією, якої є членом, і ширить її успіхами, боє її горем і готує на найбільш жертв для добуття кращої долі для неї. Словом: шкільне виховання — це перша азбука життя, а заволом перший підвалини, на яких опісля будуватиметься людина відповідно до нашої родючої умов життя.

Дошкільне виховання до шестого року життя (в заборонках дитини садках і т. д.) триває коротко й обіймає тільки перший період життя, в якому душевні розвиваються тільки початково, починають розвиватися. Тому хоча воно з одного боку дуже важне само по собі й необхідне, то на підбудову шкільного виховання, то шкільного виховання, як самостійного виховного чинника, за слабе й не вистачає, щоб витиснути незатерте життя з дитини. Ного усього в тій доісторичній системі життя.

Національні меншости в УСРР.

Підсумки дотеперішньої національної політики більшовиків на Україні.

В Харкові відбулася в днях 8. і 9. січня ц. р. нарада робітників серед національних меншостей України. Нарату скликала центральна комісія національних меншостей при Всеукраїнському Центральному Виконавчому Комітеті Рад. Як кожна нарада та з'їзд, що відбуваються в теперішніх обставинах і заходами офіційних чинників, так і ця відбулася наскрізь шаблону. Виступили офіційні представники партії та уряду з відповідними рефератами та енуційціями, в яких тисячний раз повторюються ті самі фрази про напрямні та цілі національної політики більшовиків.

Попри такі реферати бувають ще й інші, переважені цифрами т. зв. звідомлення з дотеперішньої діяльності офіційних установ. Цим разом виглосив того роду реферат-звідомлення заступник голови Центр. Комітету нац. меншостей Саулевич (головою комісії є секретар ВУЦВК-ту Буценко). На реферат Саулевича треба звернути належну увагу й нам, бо в ньому зібрані підсумки дотеперішньої політики більшовиків відносно нац. меншостей.

В Саулевича довідуємося, що з 1. січня 1926 р. на загальне число 28,120.000 душ населення на Україні було на основі доповідних даних: москалів—2,292.000, жидів—1,375.000 (Червонічакевич і Гальперін нарахували їх у 1925 р. 1,700.000), поляків—372 тисячі, німців—374 тисячі, греків—102 тисячі, болгар—100 тисяч, молдаван—270 тисяч (в тім поза межами молдавської автономної республіки 83 тисячі), білорусинів—28 тисяч, чехів—12 тисяч, вірмен—9 тис., татар—10 тис. і інших 51.500 тисяч. Таким чином на основі даних Центральної Комісії Національних Меншостей є тепер на Україні 17,3 відсотків неукраїнського населення, а не понад 19 відс., як це подала польська преса останніх днів, а за нею повторили це деякі наші, дарма що радянські офіційні органи.

Познайомившись з повним фактичним станом чисельності національних меншостей, пригляньмося тепер самим підсумкам більшовицької праці для них і серед них. По день з'їзду було на Україні 312 московських сільських рад, 228 німецьких, 137 польських, 117 жидівських (в тім числі 69 т. зв. „посольських“), 47 болгарських, 30 грецьких, 14 молдавських, 13 чеських, 2 білоруських і 1 шведська. В нинішній автономній молдавській республіці є 40 молдавських, 6 московських, 1 болгарська і 1 польська сільська рада, а зате нема ніодної української, не зважаючи на те, що українці творять там релігійну більшість.

Всі нац. меншости мають нині 3.891 шкіл з 140.113 учнями. З того німці мають 521 шкіл, жиди—432, поляки—337 (мало що не стільки що 7 мільонів українців під Польщею). Болгарин—14, чехи—17. Крім

народних загальноосвітніх шкіл є ще професійні, господарські та інші школи, призначені виключно для національних меншостей. Від 1924 р. почали там організувати окремі судові камери для тих меншостей. Нині є їх 58. Великі суми зужив уряд також на переселювання деяких національних меншостей у однородні громади та райони. При окружних адміністраціях осередками існували і тепер існують окремі відділи для справ національних меншостей. В дискусії над звітом домагалися учасники наради, щоб при міських радах мали національні меншости свої окремі секції, однак ця пропозиція не найшла підтримки від офіційних представників влади і тому впала.

Секретар ВУЦВК-ту Буценко розгорнув перспективи серед нац. меншостей в 1927 р. Від нього довідуємося, що на протязі цього року організує рада ще 40 московських сільських рад, а крім того сформує 8 чисто-московських районів. Число німецьких рад збільшилося на 10 одиниць. До березня ц. р. мають остаточно сформувати окремі жидівський район на Херсонщині. Крім того уряд має підготувати 350 кваліфікованих секретарів для національних рад. Щож до дальшого розселювання нац. меншостей, то Буценко заявив, що ця справа вирішиться у всеосяю ному „масштабі“, та що частину нац. меншостей прийде переселити в інші республіки.

Не беремося лишній раз характеризувати більшовицької політики в національній справі на Україні, але зате наведемо для її характеристики слова стовпів більшовицької диктатури на Україні. Голова комісії національних меншостей Буценко ствердив, що деякі члени компартії споміж національних меншостей хочуть „під крилом національної політики змазати роботу українізації“. І це роблять вони не зважаючи на те, що

„радянська влада раніше забезпечила права національних меншостей на Україні, ніж почала проводити українізацію. Якщо в спаві українізації є ще деякі хиби, то не тільки в самій українізації, але й в іншого боку з боку негативного ставлення справі українізації“.

Не так як Буценко характеризував підсумки роботи для нац. меншостей на Україні представник Кілоу на тій нараді відомий Затонський. Він перш за все взяв в оборону перед українізацією нац. меншости, особливо московську.

„В часі перевірки знання української мови—казав він (цитую за „Нісаями“) — від службовців державних установ вимагають іноді надто багато, чого зовсім не діють певна необхідність. Крім того це порушує інтереси національних меншостей. Робітники серед нац. меншостей повинні самі діяти та отже не вимагати від них перемовляти їх до в-

Ця справа донині не рішення, не зв'язуючи платити на письмове зажадання до вояківства. Седмий ходять і питають, чи в демократичні і державі нема вже такі нікого, коли не з головою, то бодан в принятихм почутям правд, щоб той скалдас усунуту? і чи подія в Соснов є дійсно тільки безглуздам, чи провожачим? — *Деліс*

[illegible]